

ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՎՈՂ ՈՒՍՈՒՑՉԻ ՅԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

**Յետազոտության թեման` Սովորողների
արժեհամակարգի ձևավորումը առարկայի
դասավանդման ընթացքում**

Յետազոտող ուսուցիչ` Քաղցրիկ Ամիրխանյան

**Արմավիրի մարզի << Ջանֆիդայի Է. Դաշտոյանի անվան միջն.
դպրոց>> ՊՈԱԿ**

Մենթոր ուսուցիչ` Նարինե Վասիլյան

ԱՐՄԱՎԻՐ

2023

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

1. Նախաբան _____ 3 -էջ
2. Գրականության ակնարկ _____ 5 -էջ
3. Գործնական համատեքստ _____ 9 -էջ
4. Հետազոտության ընթացքը ----- 10 -էջ
5. Եզրահանգումներ ----- 19-էջ
6. Գրականության ցանկ _____ 20 -էջ
7. Դասապլան _____ 21-էջ

Նախաբան

<<Ով վեր բարձրանալու մեծ ցանկություն ունի՝

Նա աստիճան կհորինի>>:

«Արժեհամակարգ» հասկացությունը մանկավարժական գիտության մեջ ըմբռնվում է բավական լայն շառավիղով: Առավել ընդունված է այն ընկալումը, որ արժեհամակարգը մարդու բարոյական, գեղագիտական, հոգևոր, իմացական, մշակութային և էթնիկական արժեքների համախումբն է, որն անհրաժեշտ է անձի ներդաշնակ, բազմակողմանի ձևավորման և զարգացման համար: Արժեքների թվարկված համախմբերից որևէ մեկին գերապատվություն տալը կնշանակեր ոչ մանկավարժական մոտեցում խնդրին. Արժեհամակարգը լիակատար է և համեմատաբար ավարտուն բոլոր ներառված համախմբերի ներդաշնակ փոխլրացման պայմաններում: Ահա թե ինչու «արժեհամակարգ» հասկացությունը նաև զուրկ է խիստ որոշակի ստուգաբանությունից: Արժեհամակարգի ձևավորման և նրա հարաբերական կայունության ապահովման համար հանրակրթության բնագավառում կարևոր և անփոխարինելի նշանակություն ունեն բոլոր ուսումնական առարկաները, որոնց թվում, այնուամենայնիվ, արժեքների ձևավորման առումով չափազանց մեծ է հումանիտար ոլորտի ուսումնական առարկաների դերը: Արժեհամակարգի մեջ կուտակված է անցյալի փորձը, որի յուրացումը աշակերտների մեջ ձևավորում է հայրենասիրության, սեփական ժողովրդի պատմության, նրա ստեղծած մշակութային արժեքների, գիտական նվաճումների համար հպարտության զգացում: Իսկ ակտիվ ճանաչողական գործունեության պայմաններում ձևավորված գիտելիքներ վերածվում են համոզմունքների:

Ինչպես գիտենք անձի սոցիալականացման կարևորագույն օղակներից մեկը դպրոցն է: Դպրոցը ոչ միայն գիտելիք տվողի դերում է հանդես գալիս, այլ նրա առաջնային խնդիրներից է՝ բազմակողմանի զարգացած, դաստիարակված, արժեքներ կրող անձի ձևավորումը: Հետևաբար ուսուցչի կողմից կազմակերպված դասի, որն հանդիսանում է ուսումնական գործընթացի հիմնական միավոր, բովանդակությունը գիտական գիտելիքներն են, իսկ արդյունքը՝ սովորողների մոտ արժեհամակարգի, հոգևոր արժեքների ձևավորումը: Բոլոր դասարաններում էլ կան ակադեմիապես տարբեր մակարդակներում գտնվող սովորողներ, այդ պատճառով հնարավոր չէ բոլորին զինել բարձր գիտելիքներով, բայց պետք է անել հնարավորինս՝ բարձր արժեքներ դաստիարակելու՝ արժեհամակարգ ձևավորելու համար: Ինչպես նաև կրթական տարբեր աստիճաններում սովորողներն ունենում են աշխարհի նկատմամբ վերաբերմունքի տարբեր դրսևորումներ և հարաբերություններ: Վերաբերմունքն աշխարհի նկատմամբ և հարաբերությունը աշխարհի հետ, վերաբերմունք սեփական անձի նկատմամբ և հարաբերությունն ինքն իր հետ իրականացվում են հասարակական դաստիարակության համակարգի և տեղեկատվական տեխնոլոգիաների միջոց: Արժեհամակարգ դաստիարակող և զարգացնող խնդիրների անխզելի կապը և այդ խնդիրների հատուկ և հետևողական իրագործումը առավել դրսևորվում է պատմություն առարկայի դասավանդման ընթացքում՝ դառնալով կարևորագույն պահանջ և բնորոշող հատկանիշ:

Այդ պատճառով, ուսուցիչն իր յուրաքանչյուր դասաժամ պետք է կազմակերպի ՝ այն կապելով առօրյա կյանքի, գիտատիմնական, մշակութային, քաղաքական, տնտեսական, հասարակագիտական առաջընթացի հետ:

Սովորողների մոտ արժեհամակարգի ձևավորման գործընթացը չի սահմանափակվում դաս- դասարանային գործընթացով: Այդ նպատակին են ծառայում արտադասարանական միջոցառումները, ճանաչողական էքսկուրսիաները , հանդիպումներն արդի պատմական անհատների հետ և այլն: Ուսուցչի քաղաքացիական դիրքորոշումը, ձգտումը՝ դաստիարակել բարձր արժեքներ կրող քաղաքացիներ, նրա մտահորիզոնը, հասարակական լայնախոհությունը, սերը երեխաների նկատմամբ ուսումնական գործընթացի արժեքային դաստիարակչական ներգործության բարձրացման կարևոր պայմաններից են: Ընդ որում՝ դաստիարակչական խնդիրների լուծումը պայմանավորված է նաև նրանով, որ ուսուցիչը համագործակցային փոխհարաբերությունների միջոցով նախատեսում է աշակերտների ոչ միայն մտավոր, այլև բարոյական, գեղագիտական ու ֆիզիկական դաստիարակության խնդիրների նկատմամբ համակողմանի մոտեցում: Որպեսզի, ուսուցիչը կարողանա լուծել իր առջև դրված խնդիրները, որոնք բխում են առարկայական չփորոշչային պահանջներից, ապա պետք է իր առջև հստակ նպատակներ դնի: Ըստ որի, սովորողը պետք է .

- . Պատկերացում ունենա մարդկության զարգացման շրջափուլերի, այդ ընթացքում մարդկության ունեցած ձեռքբերումների մասին:
- . ճանաչի իր և այլ ազգերի պատմությունը, որպեսզի համեմատելով արժևորի սեփականը:
- .ճանաչի իր ազգի մշակութային արժեքները:
- . ճանաչի տարբեր ժամանակներում պատմություն կերտած անհատներին , կարողանա համեմատել, վերլուծել, գնահատել նրանց գործունեությունը:
- . Դիրքորոշում արտահայտի պատմական դեպքերի վերաբերյալ:
- . Իր առջև դնի նպատակներ, խնդիրներ և դրանց հասնելու նպատակամղված քայլեր ձեռնարկի:
- . Կարևորի բանավոր և գրավոր խոսքի հստակությունը, ճշգրտությունը, մատչելիությունը:
- . Չարգացնի ստեղծագործ միտք և քննադատական մտածողություն:

Գ. Նժդեհ

Ժամանակակից դպրոցի առջև ուսուցման և դաստիարակության ոլորտում գոյություն ունեցող բազմաթիվ խնդիրներից առաջնայինների շարքում են սովորողների հոգևոր-բարոյական դաստիարակության, արժեքային համակարգի ձևավորման խնդիրները:

Գաղտնիք չէ, որ այսօր հայ աշակերտի արժեքային համակարգը խարխլված է, իսկ արժեքները խեղաթյուրված, շատ շրջանավարտներ այսօր չունեն ամուր հոգևոր առանցք, պատկերացում չունեն վարքի բարոյական մոտիվների, իսկական արժեքի մասին:

<<Քաղաքացիական կյանքին նախապատրաստությունը սովորողներից պահանջում է այնպիսի կարևոր իմացական հմտությունների զարգացում, ինչպիսիք են՝ սեփական կարծիք ձևավորելու, փորձի իմաստավորման, որոշակի եզրահանգումներ կատարելու, հիմնավորումների տրամաբանական շղթա կազմելու, հստակ և վստահ ինքնահաստատման հմտությունները: Սակայն իմացական այս հմտությունները բավարար չեն անձի քաղաքացիական էությունը ձևավորելու համար: Ժամանակակից մարդկությունը կանգնած է միասնական, գործունակ հասարակություն ստեղծելու խնդրի առջև: Առաջնահերթ խնդիր է սովորողներին դաստիարակել սեփական և հասարակական շահերի ընդհանրությունը գնահատելու կարողությամբ>>: <<Հասարակության արժանավոր անդամներ են հանդիսանում այն մարդիկ, ովքեր տվյալ սոցիալական կառուցվածքի շրջանակներում կարողանում են ոչ միայն համագործակցել և հաշտ ապրել իրենց շրջապատող մարդկանց հետ, այլև իմաստավորել պատմության ընթացքը, կարևոր ճակատագրական որոշումներ կայացնել այն մասին, թե ինչպես վարվել հանուն գերագույն բարօրության: Դեռ ավելին՝ նրանք պետք է դրսևորեն իրենց համաձայն իրենց որոշումների, հարազատ մնալով այն սկզբունքներին, որոնց վրա հիմնվում է կյանքը տվյալ հասարակությունում>>:

Իմ կարծիքով՝ վերը նշված անձնային որակներից ամենակարևորը <<հասարակական շահերի ընդհանրության >> ընկալումն է: Շատ կարևոր է, որ քաղաքացին իր երկրի շահերը չառանձնացնի իր շահերից: Այստեղ տեղին է հիշել մեծն Նժդեհին. <<Միայն նա է ճշմարտորեն մեծը, ով մեծ զավակն է նախ իր ժողովրդի և ապա մարդկության>>:

Մանկավարժների ու գիտնականների հետազոտությունները ցույց են տվել, որ կտրուկ նվազել է աճող սերնդի հոգևոր-բարոյական դաստիարակության հանդեպ հասարակության հոգատարությունը, քանզի արագ փոխվում են կենսական նպատակներն ու բարոյական կողմնորոշիչները:

Այսօր շատ սովորողներ, շրջանավարտներ չունեն ամուր հոգևոր առանցք, մշուշոտ պատկերացում ունեն վարքի բարոյական մոտիվների իսկական արժեքների մասին, չեն գիտակցում նրանց դերը՝ իրենց կենսական ուղին ընտրելիս: Նրանք հաճախ կարևորությունը տալիս են փողին՝ որպես նյութական բարեկեցության <<ուժ>>, սակայն պատշաճ նշանակություն չեն տալիս, թե ինչպես և ինչ միջոցներով է

այն ձեռք բերվում, ինչքան կարևոր է աշխարհընկալման համար խղճի հանգստությունը: Նրանք չեն գիտակցում, որ իրենց բոլոր ջանքերը պետք է ուղղվեն հայրենիքի բարգավաճմանն ու զարգացմանը: Սովորողներն ու շրջանավարտները պետք է յուրացնեն առողջ կենսակերպի կանոնները և հանդիսանան այն ներուժը, որը կկարողանա զարգացնել երկիրը:

Հոգևոր-բարոյական դաստիարակությունը պետք է ընթանա որպես շարունակական պրոցես և կրի համակարգված բնույթ, քանի որ ուսուցման, դաստիարակության, զարգացման փոխկապակցված գործընթացը իրականացվում է մարդու ողջ կյանքի ընթացքում: Ուստի դասի ընթացքում բացի ուսումնական խնդիրներից, ուսուցիչը պետք է նաև լուծի դաստիարակչական խնդիրները:

Դպրոցում սովորողների մոտ արժեհամակարգի ձևավորումը բավական մեծ թվով գործառույթներ է պահանջում: Աշխատանքը կարող է արդյունավետ իրականացնել առարկայական դասաժամերի, դասղեկական ժամերի ընթացքում, արտադասարանական միջոցառումների միջոցով՝ աշակերտական ինքնակառավարության մարմինների գործունեության ընթացքում, ինչպես նաև համադպրոցական, միջդպրոցական, համայնքային կրթադաստիարակչական աշխատանքերի ընթացքում: Թիրախը առարկայական դասերը՝ իրենց դաստիարակչական բաղադրիչներով:

Հասակակիցների խմբում աշակերտն ավելի ազատ է արտահայտում իր մտքերն ու Դատողություններ անում, գործում է անկաշկանդ, ինչն էլ նպաստում է ուսուցման արդյունավետ կազմակերպմանը: Անհատական աշխատանքում դաստիարակվում է աշակերտների ինտելեկտուալ պատրաստակամությունը, դժվարությունները հաղթահարելու գործում ձևավորում են համառություն, ինանակազմակերպման և ինքնավերահսկման ընդունակություններ: «Հատկապես դեռահասների առանձնահատուկ զգացմունքայնությունը, ինքնասիրությունը, որ հաճախ արտահայտում է նրանց ինքնահաստատման և հասուն երևալու ձգտումը, մանկավարժից պահանջում է անհրաժեշտ նրբանկատություն, հարգանք դեռահասի անձի նկատմամբ»:

Սովորողների մոտ արժեքային համակարգի խնդիրները լուծելու համար յուրաքանչյուր աշխատանք սկսելուց առաջ կարևոր է պատկերացնել նպատակը, որին ուզում ենք հասնել, քանի որ ամբողջական նպատակի ձևավորումը մեզ հնարավորություն է տալիս մշակելու արդյունավետ քայլեր և գործընթացներ:

Ուսումնական ծրագրի բովանդակությունը, դասի ուսումնադաստիարակչական և զարգացնող խնդիրները, աշակերտների տարիքը, նրանց գիտելիքների մակարդակը, խնդիրները, նրանց գիտելիքների մակարդակը, հմտություններն ու կարողությունները համատեղ պայմանավորում են նյութի ընտրությունը, դրանում գլխավորի առանձնացումը, ինչպես նաև դասի ժամանակ ուսուցչի օգտագործած մեթոդներն ու հնարները:

Առարկայական դասաժամերին, նախ ակնառու կերպով ուսուցիչը պետք է պատկերաացնի, թե ինչպիսի որակներ կուզենա ձևավորել սովորողների մոտ, թե ինչպես պլանավորի դաստիարակչական բաղադրիչը, ինչպես սովորողներին մոտիվացնի, և իրականացնի գործընթացը:

<<Հանրակրթական ծրագրերի շրջանավարտներին ներկայացվող որակական պահանջները բխում են հանրակրթության հիմնական նպատակներից և սահմանվում են որպես ընդհանրական կարողություններ(կոմպետենցիաներ) , որոնք ներառում են փոխկապակցված ու փոխլրացնող գիտելիքներ, հմտություններ և արժեքներ, և անհրաժեշտ են շրջանավարտի անձնային կայացման, քաղաքացիական ակտիվության, սոցիալական ինտեգրման և հետագա ուսումնառության ու գործունեության համար>>:

Պատմության դասի դաստիարակչական բաղադրիչը պատշաճ կերպով պլանավորելու համար յուրաքանչյուր ուսուցչի խնդիրն է՝

- ծանոթ լինել ընդհանրական որակական պահանջներին,
- իմանալ առարկայի ծրագրերի չափորոշիչների միջոցով սահմանված արժեհամակարգը,
- կարողանալ ընտրել և առանձնացնել այն որակներն ու արժեքները, որոնք կարելի է ձևավորել տվյալ թեմայի կամ թեմաների շրջանակում:
- ընտրել իր գործունեության առանձին փուլերում այն ճիշտ տեղը և մեթոդները, որոնցով հնարավոր կլինի իրականացնել սովորողների մոտ արժեքային համակարգի ձևավորման խնդիրը:

Ուսուցման մեթոդները պատշաճ կերպով կիրառելիս (համագործակցային, նախագծային, հետազոտական) սովորողների մոտ արժեքային համակարգի ձևավորման մեծ հնարավորություններ են ընձեռում: Լավ հնարավորություններ են ընձեռում նաև անհատական հետազոտական աշխատանքները (իքնագնահատականի, սեփական զարգացման, կարիերայի պլանավորման հարցում), հավասարը հավասարին մեթոդով աշխատանքները (ինտելեկտուալ խաղեր, բանավեճեր, երկխոսություններ և այլն):

Իր գործունեության ընթացքում ուսուցիչը որպեսզի կարողանա սովորողի մոտ լիարժեք ձևավորի արժեքային համակարգ, պետք է առաջնորդվի կրթակարգի պահանջներով՝ աննշան փոփոխություններով:

Սովորողը պետք է.

1. լինի հայրենասեր, սիրի հայրենիքը
2. ունենա ինքնուրույն մտածելակերպ
3. կարողանա համագորակցել տարեկիցների, մեծերի և փոքրերի, խնամողների հետ
4. ունենա պետական չափորոշչով սահմանված գիտելիքների համակարգ, և ձեռք բերված գիտելիքները կյանքում ստեղծագործաբար կիրառելու ունակություն
5. լինի պատասխանատու , նախաձեռնող և հասարակական գործուն դիրքորոշում ունեցող քաղաքացի
6. լինի բնության և շրջակա միջավայրի պաշտպան
7. հարգի համամարդկային արժեքները, ճանաչի համաշխարհային քաղաքականության նվաճումները
8. գիտակցի հայ ժողովրդի և հայոց պատմության դերը համաշխարհային քաղաքականության մեջ

9. լիարժեք տիրապետի ՀՀ պետական լեզվին՝ հայերենին

10. կարողանա օգտվել հաղորդակցական ժամանակակից տեխնոլոգիաներից

11. իմանա առողջ ապրելակերպի, անվտանգ կենսագործունեության կանոնները և դրանք կիրառի կյանքում

12. կարողանա հաղորդակցվել առնվազն երկու օտար լեզուներով:

Այսպիսով անձնային որակներից շատերը բացահայտելում ձևավորելում զարգացնելում համար, առարկայական դասաժամերն ավելի արդյունավետ իրականացնելու համար անհրաժեշտ է դասերը կառուցել առարկաներին առնչվող թեմաներով, կարելի է կազմակերպել հետազոտություններ, երկխոսություններ, կատարել վերլուծություններ և այլ աշխատանքներ, որոնք ավելի կմեծացնեն սովորողների հետաքրքրությունը առարկայի նկատմամբ, ինչն էլ կխթանի սովորողի արժեհամակարգի ձևավորման խնդրի լուծմանը:

Ուսուցչի քաղաքացիական դիրքորոշումը, ձգտումը՝ դաստիարակել բարձր արժեքներ կրող քաղաքացիներ, նրա մտահորիզոնը, հասարակական լայնախոհությունը, սերը երեխաների նկատմամբ ուսումնական գործընթացի արժեքային դաստիարակչական ներգործության բարձրացման կարևոր պայմաններից են: Ընդ որում՝ դաստիարակչական խնդիրների լուծումը պայմանավորված է նաև նրանով, որ ուսուցիչը համագործակցային փոխհարաբերությունների միջոցով նախատեսում է աշակերտների ոչ միայն մտավոր, այլև բարոյական, գեղագիտական ու ֆիզիկական դաստիարակության խնդիրների նկատմամբ համակողմանի մոտեցում:

Յուրաքանչյուր դասի ժամանակ ուսուցիչը որոշակի դաստիարակչական խնդիրներ է լուծում՝ հաշվի առնելով տվյալ առարկայի և թեմայի ուսումնասիրման հիմնական խնդիրները, որոնք ներկայացված են առարկայական ծրագրերում: Նա առանձնացնում է ընդհանուր դաստիարակչական խնդիրները, որոնք առանձին աշակերտների մոտ հաճախակի են դրսևորվում: Ուսուցիչը ուսուցման կազմակերպման տարբեր ձևերի ընտրության միջոցով (անհատական, խմբային, էքսկուրսիա, դասղեկական ժամ, արտադասարանական միջոցառումներ և այլն) առավել արդյունավետ է դարձնում աշակերտների արժեհամակարգային դաստիարակչական խնդիրների լուծումը: Օրինակ՝ խմբային աշխատանքի ժամանակ աշակերտները սովորում են ուշադրությամբ վերաբերվել միմյանց, միասին հաղթահարել դժվարությունները, միասին ձեռք բերել հաջողություններ, լսել հակադիր կարծիքներ, ընդօրինակել միմյանց և այլն: Հասակակիցների խմբում աշակերտն ավելի ազատ է արտահայտում իր մտքերն ու դատողությունները, գործում է անկաշկանդ, ինչն էլ նպաստում է ուսուցման արդյունավետ կազմակերպմանը: Անհատական աշխատանքում դաստիարակվում է աշակերտների ինտելեկտուալ պատրաստականությունը դժվարությունները հաղթահարելու գործում, ձևավորվում են համառության, ինքնակազմակերպման և ինքնավերահսկման ընդունակություններ: «Հատկապես դեռահասների առանձնահատուկ զգացմունքայնությունը, ինքնասիրությունը, որ հաճախ արտահայտում է նրանց ինքնահաստատման և հասուն երևալու ձգտումը, մանկավարժից պահանջում է անհրաժեշտ նրբանկատություն, հարգանք դեռահասի անձի նկատմամբ»:

Ուսուցման գործընթացում լուծվում են սովորողների կրթական, դաստիարակչական կամ արժեքային և ընդհանուր զարգացման խնդիրները: Դրա համար յուրաքանչյուր դասի դաստիարակչական խնդիրների լուծումը նախատեսում է ոչ թե մեկուսացված կամ առանձին մոտեցում, այլ գիտելիքների ու կարողությունների, արժեքային որակների, կամքի, բնավորության, զգացմունքների, հոգեբանական տարբեր դրսևորումների միաժամանակյա և փոխկապակցված մոտեցում: «Եթե դուք ունակ եք որոշելու երեխայի ունակությունն ու նրա ուժը, դուք պետք է գիտենաք, որ ամենամեծ ուրախությունը՝ դժվարությունների հաղթահարման, նպատակին հասնելու, գաղտնիքի բացահայտման ուրախությունը հաղթանակի բերկրանքն է ու ինքնուրույն դառնալու, տիրելու ու տիրապետելու երջանկությունը»:

Ելնելով վերոգրյալից՝ կարող ենք եզրահանգել, որ արժեքային համակարգի ձևավորումը ժամանակակից դպրոցի գերխնդիրն է և մշտապես պետք է լինի մանկավարժների ուշադրության կենտրոնում:

ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ՀԱՄԱՏԵՔՍ

<<Անհայրենասեր ժողովուրդը, եթե ոչ այսօր,

անհայրենիք կդառնա վաղը>>: Գ. Նժդեհ

Պատմությունն առարկայի ուսումնասիրության առարկան ընդգրկում է մարդու գործունեությունը, աշխարհայացքները, սոցիալական կապերը, կյանքի կազմակերպումը անցյալում և ներկայում, ինչպես նաև բոլոր հնարավոր աղբյուրներն անցյալի մասին՝ պատճառահետևանքային կապը վերականգնելու, պատմական ընթացքն ընկալելու, փաստերը նկարագրելու և իրադարձությունների մասին կարծիքներ կազմելու համար:

Հանրակրթական ուսումնական հաստատություններում պատմությունն առարկայի ուսումնասիրման նպատակը պետականամետ մտածողությամբ օժտված, ազգային ինքնագիտակցություն և դիմագիծ ունեցող, սեփական ժողովրդի ու պետության դերակատարությունը պատմության խորապատկերում գիտակցող, ազգային ու համամարդկային արժեհամակարգ կրող ազնիվ, հայրենասեր և պատասխանատու քաղաքացու ձևավորումն է: Այս նպատակները դրված են պատմությունն առարկայի բոլոր դասերի հիմքում անխտիր: Որպեսզի ուսուցիչն արժեհամակարգ ձևավորելու գործընթացում հաջողություն գրանցի, պետք է կարողանա իր սեփական օրինակով հասնի դրան, այսինքն նա պետք է լինի այդ արժեքների անխախտ կրողը: Պատմությունն առարկան՝ ուսուցչին մեծ հնարավորություն է տալիս նաև պատմական կերպարների օրինակով սովորողների մեջ արժեհամակարգ ձևավորի: Այդ պատճառով պետք է դասը ճիշտ կազմակերպի՝ դասընթացը բխեցնի առարկայական չափորոշչի պահանջներից: Ես առավել կարևորում եմ առարկայի դրվածքի սկիզբը, որովհետև ամեն Նորը պետք է մատուցվի այնպես, որ հետաքրքրությունն առաջացնի: Այդ պատճառով իմ փորձարկման համար ընտրել եմ 5-րդ դասարանի << Իմ հայրենիքը >> առարկան: Նպատակահարմար եմ

գտել հետազոտությունն անցկացնել առանց փորձագետ հրավիրելու՝ ինքնուրույն, կոնկրետ դասարանի և դասաժամի շրջանակում:

ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅԱՆ ԸՆԹԱՑՔԸ

Հետազոտական աշխատանքիս համար ընտրել եմ 7-րդ դասարանը, որտեղ նոր ուսուցանվող առարկա է համարվում << Իմ հայրենիքը>> առարկան: Դասարանում սովորողների թիվն առջին դասին 35 էր, իսկ երկրորդ դասին՝ 36, որից 19-ը՝ աղջիկ, 17-ը՝ տղա: Առաջին փորձարարական դասն անցկացրել եմ սեպտեմբերի 5-ին, այն մուտքի դաս էր: Ստորև ներկայացնում եմ դասի պլանը.

Դաս 1-ին

Դասի պլան

Ամիս, ամսաթիվ- 05.09.2023թ.

Առարկան- Իմ հայրենիքը

Դասարանը – 5-րդ

Թեման- Ներածություն

Նպատակը , ինդիկորները – Պատկերացում կազմի առարկայի մասին, ծանոթանա դասագրքի կառուցվածքին, իմանա հայրենիք հասկացության բացատրությունը, կարողանա թվարկել հայրենիք բառը բնութագրող առանձնահատկություններ:

Վերջնարդյունքը - . ներկայացնի հայրենիք հասկացության էությունը
 . արժևորի իր հայրենիքը

Դասի ընթացքը

45 րոպե

. Կազմակերպչական մաս / ծանոթացում աշակերտների հետ/

. Խթանման փուլ – Հայտորոշիչ գնահատում / թեստ/

20 րոպե

Հայտորոշիչ թեստ

Դասարանը- 5-րդ

Սովորողների թիվը- 35

Առարկան- Իմ հայրենիքը

Նպատակը – Նոր ուսուցանվող նյութի վերաբերյալ նախնական գիտելիքների ստուգում

Թեման - Ես ապրում եմ լեռնային երկրում:

Առաջադրանքների տիպը- կարճ պատասխան պահանջող

Առաջադրանքների քանակը- 5

Բարդության աստիճանը -պարզ

Թեստի կատարմանը հատկացված ժամանակը-10-15 րոպե

Թեստ

Հարց 1. Ո՞րն է մեր հայրենիքը:

Հարց 2. Որո՞նք են մեր հարևան երկրները:

Հարց 3. Ի՞նչ գետեր գիտեք , որոնք հոսում են մեր երկրի տարածքով:

Հարց 4. Ո՞րն է մեր երկրի մայրաքաղաքը:

Հարց 5. Ո՞րն է մեր դրոշը:

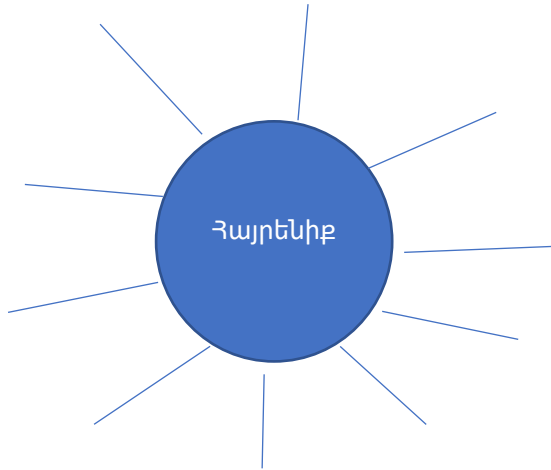
Հայտորոշիչ թեստի արդյունքների ամփոփում քարտեզագրման մեթոդով

	1. Ո՞րն է մեր հայրենիքը	2. Որո՞նք են մեր հարևան երկրները	3. Ի՞նչ գետեր գիտեք , որոնք հոսում են մեր երկրի տարածքով	4. Ո՞րն է մեր երկրի մայրաքաղաքը	5. Ո՞րն է մեր դրոշը
Ամբողջական	34	4	19	32	29
Թերի	-	22	-	-	1
Սխալ	1	2	9	1	1
Չգիտի	-	7	7	2	4

Որից հետո նեկայացնել ուսումնասիրվող առարկայի խնդիրները, դասագրքի կառուցվածքը:

.Իմաստի ընկալման փուլ / 10- 12 րոպե/ - Ծանոթանալ ներածությանը, որից հետո կատարել հայտորոշիչ թեստի վերլուծություն, ընթերցել հայրենիք թեմայով բանաստեղծություններ և քննարկել:

.Կշռադատման փուլ /5-6 րոպե /– Մտազրոհ

.ՅԵՏԱԴԱՐՁ ԿԱՊ / 5 րոպե/

1. Ի՞նչի մասին էր մեր այսօրվա դասը:
2. Ի՞նչ նոր հասկացություն սովորեցինք այսօր:
3. Ի՞նչ եք հասկանում հայրենիք ասելով:

Տնային առաջադրանք /2 րոպե/ – Գրել փոքրիկ շարադրություն « Իմ հայրենիքը » վերնագրով:

Յետազոտության համար հաջորդ դասն անցկացրեցի « Ես ապրում եմ լեռնային երկրում: Քարտեզն իմ գործիքն է տարածության և ժամանակի մեջ » թեման ավարտելուց: Դասն անցկացրել եմ հոկտեմբերի 10-ին: Ստորև ներկայացնում եմ դասի պլանը.

Դաս 2

Ամիս, ամսաթիվ – 10.10.2023

Առարկան- Իմ հայրենիքը

Դասարանը- 5-րդ

Թեման- Ամփոփում « Ես ապրում եմ լեռնային երկրում » թեմայի:

Նպատակը, խնդիրները- Անցած նյութի ամփոփում և ամրապնդում:

Վերջնարդյունքը- . իմանա իր բնակության վայրը

. ՅՅ հարևան պետությունները

. իմանա իր հայրենիքի աշխարհագրակա դիրքը, սահմանները

. նկարագրի հայրենիքի պետական խորհրդանիշերը

.իմանա քարտեզների տեսակները, դրանցից օգտվելու ձևը
 . թվարկի հայոց մայրաքաղաքները, բերդերն ու ամրոցները, գետերն ու
 լճերը

Դասի ընթացքը **45 րոպե**

. Կազմակերպչական մասը 2րոպե

. Ամփոփիչ աշխատանք/ թեստային առաջադրանք/ 40րոպե

Ամփոփիչ թեստ

Առարկան- Իմ հայրենիքը

Թեման- Ես ապրում եմ լեռնային երկրում

Առաջադրանքների քանակը- 17

Առաջադրանքների տեսակները- բաց և փակ, համառոտ պատասխան , ընդարձակ պատասխան պահանջող հարցեր

Բարդության աստիճանը- պարզից բարդ

Առաջադրանքի համար հատկացված ժամանակը- 40 րոպե

Թեստ

Ընտրել ճիշտ պատասխանը / 1-8 թղ առաջադրանքները/

1. Թվարկածներից ո՞րը ՀՀ հարևան երկիր չէ.

ա. Վրաստան բ. Իրան գ. Ֆրանսիա դ. Թուրքիա

2. Ե՞րբ է հռչակվել ՀՀ անկախությունը.

ա. 1917թ. բ. 1991թ. գ. 1995թ. դ. 2020թ.

3. Քանի՞ գույներից է բաղկացած ՀՀ դրոշը.

ա. 3 բ. 5 գ. 2 դ. 4

4. Քանի՞ մարզ կա ՀՀ -ում.

ա. 11 բ. 12 գ. 13 դ. 10

5. Ո՞րն է ՀՀ մայրաքաղաքը.

ա. Վան բ. Երևան գ. Դվին դ. Անի

6. Ինչպե՞ս է կոչվում երկրագնդի մակերևույթի պատկերումը հարթության վրա.

ա. Նկար բ. Քարտեզ գ. Մագաղաթ դ. Մատյան

7. Քանի նահանգներից է բաղկացած Մեծ Հայքը.

ա. 12 բ. 4 գ. 16 դ. 15

8. Ըստ բովանդակության քանի խմբի են բաժանվում քարտեզները.

ա. 3

բ. 2

գ. 5

դ. 8

Լրացնել բաց թողնվածը / 9-12 առաջադրանքները/

9. Հայկական լեռնաշխարհի ամենաբարձր լեռնագագաթն
--- է:

10. Անի մայրաքաղաքը ժամանակակիցներն անվանել են <<.....>>
..... >>:

11. Հայկական լեռնաշխարհի ամենաբաղցրահամ ջուր ունեցող լիճը
..... է:

12. Հայ գրող ասել է. << Ով չի ճանաչում իր հայրենիքը, չի կարող
ճշմարտորեն սիրել այն>> :

Կատարել համապատասխանեցում /13-14 առաջադրանքներ/

13.

1.Ամբերդ	ա. լիճ
2. Դվին	բ. գետ
3.Արաքս	գ. բերդ
4.Ուրմիա	դ. քաղաք

1	2	3	4

14.

1. ՀՀ տարածքը	ա. 12
2.Արարատ լեռան բարձրությունը	բ. 400 հազար կմ ²
3. Հայկական լեռնաշխարհի տարածքը	գ. 5165 մ
4. Հայոց մայրաքաղաքների թիվը	դ. 29,8 կմ ²

1	2	3	4

15. Ընտրել ճիշտ պատասխանները.

- ա. Մարզերն իրենց հերթին բաժանվում են ավելի փոքր միավորների՝ համայնքների:
- բ. ՀՀ մայրաքաղաքը՝ Գյումրին, ունի 2800- ամյա պատմություն:

գ. ՀՀ Օրհներգն է << Մեր հայրենիքը>>:

դ. ՀՀ Սահմանադրությունն ընդունվել է 1991թ. սեպտեմբերի 21-ին:

16. Ընտրել սխալ պատասխանը.

ա. ՀՀ-ը հարևան երկրներից Ադրբեջանի հետ չունի տարածքային խնդիրներ:

բ. 1915թ. ցեղասպանությանը զոհ գնաց 1.5 միլիոն մարդ:

գ. Ներկայումս Վրաստանում բնակվում է շուրջ 250 հազար հայ:

դ. Հայաստան ու Իրանն ունեն լարված հարաբերություններ:

17. Համառոտ ներկայացնել ՀՀ պետական խորհրդանիշերը.

Հետադարձ կապ- ինքնագնահատում և ուսուցչի կողմից գնահատում :

. **Տնային առաջադրանք**/ 2-3 թույլ / – անցած կյուրթի կրկնություն, գործնական աշխատանքի նախապատրաստում :

Ինքնագնահատման համար օգտվեցին հետևյալ ռուբրիկից .

Կարողանում է հայոց լեզվով արտահայտությունը հանրահաշվի լեզվով	Կարողանում է գտնել արտահայտության թվային արժեքը	Կարողանում է պարզեցնել արտահայտությունը	Կարողանում է կատարել հանրահաշվական գործողությունները

- մասնակի/ օգնությամբ/ կարողացել կատարել

Թեմա.1	Մովբերող 1	Մովբերող 2	Մովբերող 3	Մովբերող 4	Մովբերող 5	Մովբերող 6	Մովբերող 7	Մովբերող 8	Մովբերող 9	Մովբերող 10	Մովբերող 11	Մովբերող 12	Մովբերող 13	Մովբերող 14
Գիտի Հայկական լեռնաշխահի խոշոր գետերը														
Գիտի Հայկական լեռնաշխահի լճերը														
Գիտի քանի նահանգներ է ունեցել Մեծ Հայքը														
Գիտի որն է ՀՀ մայրաքաղաքը														
Գիտի Հայկական լեռնաշխարհի բարձր լեռնագագաթը														
Գիտի ՀՀ հարևան երկրները														
Գիտի ՀՀ-ը հարևան երկրների հետ ինչ հարաբերությունների մեջ է														
Գիտի ինչ քաղաքներ, բերդեր և ամրոցներ կան Հայաստանում														
Գիտի ինչ վարչական միավորների է բաժանվում ՀՀ-ը, քանիսն են ՀՀ մարզերը														
Գիտի ՀՀ դիրքը														

Թեմա.1	Սովորող 15	Սովորող 16	Սովորող 17	Սովորող 18	Սովորող 19	Սովորող 20	Սովորող 21	Սովորող 22	Սովորող 23	Սովորող 24	Սովորող 25	Սովորող 26	Սովորող 27	Սովորող 28	Սովորող 29
Գիտի Հայկական լեռնաշխարհի խոշոր գետերը															
Գիտի Հայկական լեռնաշխարհի խոշոր լճերը															
Գիտի քանի նահանգներ է ունեցել Մեծ Հայքը															
Գիտի որն է ՀՀ մայրաքաղաքը															
Գիտի Հայկական լեռնաշխարհի բարձր լեռնագագաթները															
Գիտի ՀՀ հարևան երկրները															
Գիտի ՀՀ-ը հարևան երկրների հետ ինչ հարաբերությունների մեջ է															
Գիտի ինչ քաղաքներ, բերդեր և ամրոցներ կան Հայաստանում															
Գիտի ինչ վարչական միավորների է բաժանվում ՀՀ-ը, քանիսն են ՀՀ մարզերը															
Գիտի ՀՀ դրոշմը															

Թեմա.1	Սովորող 30	Սովորող 31	Սովորող 32	Սովորող 33	Սովորող 34	Սովորող 35	Սովորող 36

Գիտի Հայկական լեռնաշխահի խոշոր գետերը							
Գիտի Հայկական լեռնաշխահի խոշոր լճերը							
Գիտի քանի նահանգներ է ունեցել Մեծ Հայքը							
Գիտի որն է ՀՀ մայրաքաղաքը							
Գիտի Հայկական լեռնաշխարհի բարձր լեռնագագաթները							
Գիտի ՀՀ հարևան երկրները							
Գիտի ՀՀ-ը հարևան երկրների հետ ինչ հարաբերությունների մեջ է							
Գիտի ինչ քաղաքներ, բերդեր և ամրոցներ կան Հայաստանում							
Գիտի ինր վարչական միավորների է բաժանվում ՀՀ-ը, քանիսն են ՀՀ մարզերը							
Գիտի ՀՀ դրոշմը							

Վերը ներկայացված երկու դասերի արդյունքներն ամփոփելուց և վերլուծելուց հետո ստացել են հետևյալ պատկերը.

	Գիտի ՀՀ դրոշմը		Գիտի ՀՀ-ի հարևան երկրները		Գիտի ՀՀ մայրաքաղաքը		Գիտի գետերը	
	1-ին դաս	2-րդ դաս	1-ին դաս	2-րդ դաս	1-ին դաս	2-րդ դաս	1-ին դաս	2-րդ դաս
Ամբողջական	29	36	4	36	32	36	19	22
Թերի	1	-	22	-	-	-	-	5
Սխալ	1	-	2	-	1	-	9	6

Չգիտի	4	-	7	-	2	-	7	2
-------	---	---	---	---	---	---	---	---

Առաջին դասի ընթացքում դասարանում սովորողների թիվը 35 էր, իսկ երկրորդ դասի ընթացքում 36 / դպրոց նոր աշակերտ ընդունելու պատճառով/:

Վերը ներկայացված աղյուսակից պարզ է դառնում, որ աշակերտների մոտ ձևավորվել է հստակ արժեհամակարգ՝ սեփական հայրենիքի մասին ամենաառաջնային գաղափարներ ունենալու և դրանք գիտելիք դարձնելու ուղղությամբ:

Այստեղից հետևություն. << Իմ հայրենիքը>> առարկան դասավանդելու ընթացքում առաջնային խնդիր համարել և համարելու եմ հստակ արժեհամակարգի, հատկապես՝ հայրենասիրության, որպես արժեքի ավանդումը:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

Յետազոտական աշխատանքի ընթացքում ևս մեկ անգամ համոզվեցի, որ արդի դպրոցի նպատակը՝ լուսավոր, մարդասեր, հոգևոր հարուստ, ակտիվ, բարձր բարոյական, իր հայրենիքը սիրող, իր երկրի պատմությունն ու ավանդույթները հարգող մարդ դաստիարակելն է: Այդ իսկ պատճառով յուրաքանչյուր ուսուցչի, առավել ևս պատմություն դասավանդողի առաջնային խնդիրը պետք է լինի արժեքներ կրող անհատի ձևավորումը:

Ուսուցիչը չպետք է սահմանափակվի դասանյութը սովորեցնելով, այլ՝ դասի ընթացքում պետք է ստեղծի համագործակցային, ստեղծագործական մթնոլորտ, խրախուսի աշակերտի կողմից նախաձեռնված ցանկացած գործընթաց, յուրաքանչյուր իմացական փորձ, որը կնպաստի արժեհամակարգի ձևավորմանը: Քանի որ սովորողների գիտելիքների, հոգևոր-բարոյական դաստիարակության, արժեքային համակարգի ձևավորման գործընթացում հիմնական դաստիարակողի դերում հանդես է գալիս ուսուցիչը և նրա գործունեությունը, որոշակի բարոյական որակներով: Ուսուցիչն իր անձնական օրինակով, վարքով, աշխատանքի և շրջապատող մարդկանց հանդեպ վերաբերմունքով պիտի արժեքներ զարգացնի սովորողների մոտ, ոչ թե զուտ խոսքով : Ուստի ուսուցիչն իր գիտելիքների ու հմտությունների լայնությամբ, նոր նյութի շարադրման բարձր մակարդակով, հագեցած համոզմունքներով, իր ակտիվ կենսական դիրքորոշմամբ միայն կկարողանա ապահովել սովորողների մոտ արժեհամակարգի ձևավորումը: Արժեհամակարգի ձևավորումը չի սահմանափակվում դաս-դասարանային գործընթացով, առավել կարևորող դեր ունեն

արտադասարանական և արտադպրոցական միջոցառումները, որոնց նույնպես մեծ տեղ պետք է հատկացնել:

Առավել քան երբևէ մեզ համար հրամայական է դարձել բարոյական բարձր արժեքներ կիրող անհատների ձևավորումը, որովհետև միայն այդ արժեքների շնորհիվ կարող ենք ամուր կանգնել մեր հողին, լինել պաշտպանն ու պահանջատերը մեր երկրի:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

1. <<Առարկայական չափորոշիչներ և ծրագրեր>>
2. <<Քաղաքացիական կրթություն: Ուսուցման բովանդակությունը և ակտիվ մեթոդները>> ձեռնարկ. Վոսկրեսենսկայա Նատալյա և Սթիվեն Շեքտերի խմբագրությամբ, Երևան 2009թ.
3. Մուդրիիկ Ա. Վ. -Դպրոցականի անձը և նրա դաստիարակությունը կոլեկտիվում -Երևան 1986 էջ 86
4. <<Հանրակրթական պետական չափորոշիչ>>
5. <<Հանրակրթական պետական կրթակարգ>> ,<<Միջնակարգ կրթական դպրոցի շրջանավարտի նկարագիրը>>
6. Педагогика, под. ред. Ю. К. Бабанского, С. Нойнера и др., М., 1978, 452 с.
7. Я. Корчак, Избранные педагогические произведения, М., 1979, 458 с.
8. Բաբանսկի Յու. Վ., Պոբեդանոսցև Գ. Ա., Աշակերտների դաստիարակությանը կոմպլեքսային մոտեցում, Երևան, 1987թ., 112 է
9. Սուխոմլինսկի Վ. Ա., Սիրտս նվիրում եմ երեխաներին, Երևան, 1977թ., 317 էջ:

ՕՐՎԱ ԴԱՍԻ ՊԼԱՆ

Ուսուցիչ՝	Քաղցրիկ Ամիրխանյան
Առարկա՝	Իմ հայրենիքը
Դասարան , կիսամյակ	5-րդ դասարան, առաջին կիսամյակ
Թեմա՝	Քարտեզների տեսակները և տարբերությունը. Արդյոք կարևոր են քարտեզները պատմության մեջ:
Օգտագործվող նյութեր	Քարտեզներ, համակարգիչ, գրատախտակ, A4 ֆորմատի թուղթ, մատիտներ
Ամբողջական պատկեր,	Նախնական գիտելիքներ՝ Պատկերացում կազմեն քարտեզի մասին Կտվորեն՝ տարբեր քարտեզներ ճանաչելու և կիրառելու հմտություն
Վերջնարդյունքները՝	Աշակետը կկարողանա մեկնաբանել և կիրառել զանազան քարտեզներ
Դասի ընթացքը՝, մեթոդներ, Սկիզբը՝ 3րոպե	Կազմակերպչական մաս. Մտագրոհի՝ << Քարտեզ>>, մտագրոհի վերլուծություն
Հիմնական մաս՝ 20-25 րոպե	Ներկայացնել նոր նյութը՝ օգտագործելով համակարգիչ և քարտեզներ: Համակարգված գիտելիք հաղորդել քարտեզների բովանդակության, տեսակների մասին, որից հետո հանձնարարել ծանոթանալ նոր նյութին
Խմբային աշխատանք 12 րոպե	Առաջարկել զույգերով ծանոթանալ նոր դասին և սխեմայի միջոցով ներկայացնել դասը, որից հետո լսել : Դ- աձև աղյուսակի միջոցով ամրապնդել նոր նյութը.
Ամփոփում 5-րոպե	Հարցերի միջոցով ապահովել հետադարձ կապ. 1. Ի՞նչ եք հասկանում քարտեզ ասելով: 2. Հնում ի՞նչ նյութեր են օգտագործել քարտեզներ պատրաստելու համար: 3. Ըստ բովանդակության՝ քանի՞ խմբի են բաժանվում քարտեզները: 4. Ի՞նչ է ընդհանուր աշխարհագրական քարտեզը: 5. Ի՞նչ է թեմատիկ քարտեզը:
Տերմիններ և հիմնական գաղափարներ	Քարտեզ, ընդհանուր աշխարհագրական քարտեզ, թեմատիկ քարտեզ, մասշտաբ, կավե տախտակ, պապիրուս, մետաքս:

Տնային առաջադրանք	Ձանֆիդա համայնքի քարտեզի ստեղծում